
BRUNO CAMUS BERGARECHE

EVOLUCIÓ DE LA SINTAXI DELS CONTEXTOS DE POLARITAT NEGATIVA EN CASTELLÀ I CATALÀ

0. INTRODUCCIÓ

L'objectiu d'aquest treball és comparar l'evolució de la sintaxi dels entorns de polaritat en català i castellà. Ens interessa sobretot descriure com ha canviat la distribució de quantificadors i altres paraules considerades de tipus negatiu en contextos descrits modernament com a polars, tant de polaritat negativa com de polaritat modal. D'aquesta manera, resultarà evident una disponibilitat sintàctica més àmplia dels quantificadors catalans i les fortes restriccions distribucionals de les mateixes peces en castellà.

En primer lloc, farem una breu presentació de les qüestions teòriques imprescindibles per a afrontar la descripció d'aquest àmbit de la sintaxi de les llengües naturals. Distingirem la polaritat negativa i la polaritat modal, seguint Bosque (1999), i veurem la relació que es pot establir entre elles, per tal de descriure, a continuació, els tipus de paraules possibles en les estructures amb característiques polars.

Al segon apartat, descriurem quina era la situació dels contextos polars tant en castellà com en català medieval, per poder seguir, al tercer apartat, l'evolució fins a l'actualitat i així comprendre clarament la naturalesa de les diferències modernes entre les dues llengües. Finalment, farem una breu recapitulació amb la totalitat de les dades presentades.

1. LA POLARITAT MODAL I LA POLARITAT NEGATIVA

La lingüística moderna ja fa molts anys que considera la polaritat com una propietat de les oracions que condiona i determina el tipus d'unitats que hi poden aparèixer. Així, acceptem que cada oració presenta una polaritat específica, afirmativa, negativa o modal, que és indicada per diferents marques de polaritat o inductors de polaritat. La conseqüència més rellevant de la polaritat manifestada per aquests inductors de polaritat és que fan possible l'aparició de paraules o expressions la distribució de les quals està precisament restringida als entorns polars; són els anomenats *termes de polaritat*. La vinculació evident entre els inductors i els termes de polaritat ens permet considerar aquest comportament com un cas especial de concordança de trets (polars), realitzada en forma de restriccions distribucionals.

Si prenem com exemple els entorns polars modals, que trobem desentès a Bosque (1999), tindrem una idea clara del funcionament d'aquesta propietat sintàctica. Els contextos que aquest autor denomina modals són generats, entre d'altres que podrem veure més tard, per predicats intensionals com *buscar*, *poder*, *voler*, etc., els quals proporcionen un marc de referència contingent o virtual que afavoreix la interpretació inespecífica de les entitats al·ludides. Dins d'aquests entorns de polaritat que els inductors modals (IIMM) fan sorgir (inductors tals com els predicats citats –en negreta als exemples), hi trobem una classe específica d'unitats que només apareixen en aquests contextos: són els termes de polaritat modal (TPMs), com ara *qualsevol* en català o *cualquiera* en castellà (en cursiva als exemples). L'absència dels inductors converteix en agramaticals les oracions corresponents:

- (1) a. **Puc** somniar amb *qualsevol cosa*.
b. *Vaig somniar amb *qualsevol cosa*.
- (2) a. **Busco** *cualquier tipo de casa*.
b. *Compré *cualquier tipo de casa*.

El futur o l'imperatiu produeixen els mateixos efectes i són també IIMM amb propietats semàntiques similars: generen un marc de contingència en el qual l'existència de les entitats referides queda en suspens i obliga a interpretacions inespecífiques, que són precisament les que proporcionen peces com *qualsevol* / *cualquiera*:

- (3) a. Demà **menjarem** *qualsevol cosa*.
b. Digues *qualsevol cosa*.
(4) a. Mañana **veremos** *cualquier película*.
b. Compra un libro *cualquiera*.

Un altre tipus de polaritat, de fet el més conegut i estudiat, és la polaritat negativa.¹ Com ocorre amb la polaritat modal, la polaritat negativa es manifesta amb l'ajuda d'inductors negatius (IINN), el principal i el més obvi dels quals és l'adverbi de negació. Aquests IINN legitimen amb la seva presència l'aparició de termes de polaritat negativa reservats exclusivament per a aquests contextos. Les oracions següents mostren aquest comportament amb el quantificador negatiu *ningú* / *nadie* quan va col·locat darrere el verb:

- (5) a. No ha vingut *ningú*.
b. *He vingut *ningú*.
(6) a. No le gusta *nadie*.
b. *Le gusta *nadie*.

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

Altres IINN poden ser la preposició *sense* / *sin* i els quantificadors o adverbis negatius quan van davant del verb. Com veiem a continuació, permeten l'aparició de termes de polaritat negativa (TPNs) com els de (5-6) o d'altres, com la resta de quantificadors negatius postverbals i altres expressions negatives:

- (7) a. **Ningú** té *cap intenció* de venir per Nadal.
b. **Mai** t'he vist *enlloc*.
c. Va quedar **sense** *res*.
(8) a. **Nadie** ha hecho *nada* para ayudarnos.
b. **Nunca** he visto a *nadie* por aquí.
c. Llegó **sin** *ninguna compañía*.

1. Sobre la polaritat negativa i temes relacionats, es pot consultar Camus (2006) i la bibliografia que s'hi troba citada. Una bona presentació dels fets que descrivim continua essent Bosque (1980). Per al castellà i el català, respectivament, cal també acudir als treballs generals de Sánchez López (1999) i Espinal (2002).

Com s'observa als exemples de (5-8), un dels trets més peculiars del català i el castellà, però també d'altres llengües romàniques com el portuguès o l'italià, és el fet que la mateixa sèrie de paraules pot funcionar com un IN, és a dir, un creador de contextos negatius, però també com a TPNs, és a dir, paraules de distribució restringida a la presència prèvia d'IINN al seu entorn. Seran IINN, com a (7a, b-8a, b), si ocupen una posició preverbal al capdavant de l'oració, la mateixa que correspon a l'adverbi de negació, des de la qual puguin actuar també com ho fa aquest, generant contextos de polaritat negativa. Si la seva posició és una altra, més baixa i diferent de la de l'adverbi *no*, generalment postverbal, seran TPNs, com a (5-6). Els quantificadors i adverbis negatius (*ningú, res, mai / nadie, nada, ninguno, nunca*, etc.) són en totes dues llengües les peces que presenten d'una manera sistemàtica aquest comportament doble.

La consideració d'aquesta última distribució postverbal de quantificadors i adverbis ens permet comprendre la relació entre els fets de polaritat i altres fets de concordança. Com mostren les oracions de (5-8), la presència d'una paraula que realitza la negació oracional (*no, ningú, mai, nadie, nunca*) obliga a l'aparició subsegüent de les variants negatives de qualsevol quantificador que es trobi dins del seu abast, amb el resultat d'una mena de cadena de peces amb el mateix tret semàntic negatiu.² Si,

com passa en casos com ara *ningun / ninguno*, hi ha també una certa relació formal amb les corresponents paraules positives (*algú / alguno*), la concordança podria ampliar-se al pla formal. Per tot això, no és estrany que aquests fets bàsics de l'expressió de la negació a les llengües romàniques s'hagin caracteritzat tradicionalment com a *concordança negativa*. De vegades, per als mateixos contextos, es parla també de *negació doble* o *negació múltiple*, denominacions que volen cridar l'atenció sobre l'existència dins d'una oració de diverses marques negatives (la del IN i també la dels TPNs eventualment copresents).

Una manifestació interessant de la polaritat negativa és la que mostren les oracions que presenten TPNs diferents dels quantificadors i adverbis ja referits, i que la bibliografia descriu sovint com a reforços de la negació. Són casos com els següents:

- (9) a. Això **no** val *un ral*.
 b. En Joan **no** té *dos dits de front*. (Adaptat d'Espinal 2002: 2789.)
 (10) a. Este libro **no** vale *un duro*.

2. Per a una descripció formalitzada de la negació dins d'un marc teòric de tipus generatiu, vegeu Zanuttini (1994, 1997).

- b. No me importa *un rábano*.
- c. No pienso mover *un dedo*.

En tots aquests casos tenim en cursiva expressions que funcionen com a TPNs (són impossibles sense la negació prèvia). Serveixen per a emfatitzar la negació que es vol expressar amb l'ajuda de comparacions explícites o entitats de valor o consideració mínima. Com veurem més endavant, moltes vegades aquests casos anomenats de *negació reforçada* són els que subministren el punt de partida per a la creació dels quantificadors negatius.

Finalment, abans de començar la descripció detallada de la polaritat negativa en català i castellà, hem d'abordar un últim conjunt de dades que ens permetrà posar en contacte els dos tipus de polaritat descrits fins ara: la polaritat modal i la polaritat negativa.

Els quantificadors i adverbis negatius que funcionen com a TPNs en català i castellà es troben també en contextos diferents dels que són generats per paraules d'interpretació estrictament negativa, com l'adverbi de negació. És el cas, per exemple, d'oracions com les següents, on tornem a posar en cursiva els TPNs:

- (11) a. Dubto que pugui fer *res*.
b. La més freda que *mai*.
c. Abans de dir-ho a *ningú*, assegura-te'n.
- (12) a. Dudo que a tu fiesta venga *nadie*.
b. Esta vez me gustó más que *nunca*.
c. Vete antes de que venga *nadie*.

L'element que legitima el TPN és, respectivament, un predicat de dubte, la comparació i la preposició *abans / antes*. Notem que en tots aquests casos la interpretació adequada de les paraules en cursiva és necessàriament positiva, és a dir, el seu valor és molt semblant al de l'indefinit inespecífic *qualsevol / cualquiera*. De fet, podem inserir-hi aquest indefinit en comptes de les paraules negatives sense canviar-ne la interpretació. I és aquesta dada la que ens proporciona la clau: els casos de (11-12) corresponen, com els de (1-4), a entorns de polaritat modal, que, com dèiem llavors, afavoreixen interpretacions inespecífiques perquè provoquen la suspensió de la pressuposició d'existència referida a les entitats de les quals es parla. Si tant els contextos negatius com els contextos modals permeten legitimar les mateixes paraules resulta obligat intentar relacionar-los. En realitat, basta notar que tots dos tipus

d'entorns produeixen efectes semblants sobre la denotació de les entitats que es troben sota el seu abast. La polaritat modal deixa en suspens la pressuposició d'existència dels quantificadors i la polaritat negativa va un pas més enllà i l'anul·la per a donar la interpretació contrària, la inexistència. Com ja assenyalava Bosque (1980), podem considerar que la polaritat modal representa la variant feble de la polaritat negativa. En qualsevol cas, la relació entre els dos tipus de polaritat ja la van veure els primers estudiosos de la negació castellana (Llorens 1929 i Wagenar 1930) o catalana (Par 1923). Llorens utilitza, per a casos com els de (11-12), la denominació ben reveladora de *negació potencial*.

Per a concloure aquesta presentació, descriurem una variant d'aquesta negació potencial amb TPNs en entorns modals. Són els casos tradicionalment classificats com de *negació expletiva*. Efectivament, rep la denominació de *negació expletiva o espúria* la presència d'una negació que no produeix cap valor negatiu i és, per això, prescindible. Si considerem les oracions següents, veurem que podem eliminar l'adverbi de negació corresponent sense canviar el significat de l'oració:

- (13) a. M'estimo més que facis soroll que (no) que callis.
 b. Quin soroll (no) hauràs fet, tu!
- (14) a. Prefiero cantar que (no) bailar.
 b. ¡Cuántas cosas (no) haría yo por dar la vuelta al mundo!

Com els contextos de (1-4) o (11-12), els de (13-14), —comparació i exclamació retòrica—, són també contextos modals. Però ara, a més, tenim entorns que traspassen la línia de la contingència i la inespecificitat que s'hi vincula per arribar a lectures de negació implícita, anticipada o, més pròpiament, pressuposada. La polaritat modal resulta així tan fortament emfatitzada que permet l'aparició de la marca negativa típica, l'adverbi de negació.

Ara que ja hem presentat els tipus de contextos que ens interessin, veurem a continuació com es manifesten en les dues llengües, tant en l'època medieval com en la moderna, i la disponibilitat de les diverses peces lèxiques per a funcionar-hi. Aquesta descripció detallada ens descobrirà la coincidència bàsica entre les versions antigues de les dues llengües.

2. LA SINTAXI DELS CONTEXTOS DE POLARITAT A L'EDAT MITJANA

El tret més notable de la sintaxi de la negació medieval a la majoria de les llengües romàniques,³ i entre aquestes també el català i el castellà,⁴ és el comportament exclusivament com a TPNs de la pràctica totalitat de les paraules negatives. Això vol dir que els quantificadors negatius medievals (*negú, res, null / ninguno, nadi(e), nada* i les seves variants), els adverbis negatius (*mai, tampoc / jamás, tampoco*) i, fins i tot, la conjunció *ni*, només apareixen en entorns polars, tant se val si van davant o darrere el verb. No funcionen mai com a IINN, és a dir, no incorporen la negació, com sí que fa l'adverbi de negació *no*, i, per tant, mai no poden substituir-lo. Així, en català o castellà medieval són impossibles les oracions modernes que hem vist a (7-8). La traducció més clara d'aquest comportament són les estructures de negació doble preverbal i postverbal, típiques de totes dues llengües a l'Edat mitjana, i que es mostren als exemples següents amb tot detall:

Català medieval⁵

- (15) a. Per què *negú* fiar **no** deu en les mundanes prosperitats. (Martorell, *Tirant lo Blanc*, 1521,6.)
b. Aquest rey no aia en fiar *negú*, mas avia algeria a qui en monga [...] (Desclot, *Crònica*, 14,3.)
- (16) a. Emperò soptosament morí, e de la moneda *res* noás servi. (*Diàlegs de Sant Gregori*, 87v,5.)
b. [...] per què per ço com ab les gentes no pusc *res* acabar d'aço que deman. (Llull, *Llibre de sancta Maria*, 16,27.)
- (17) a. Resposeren [...] que ja *null* temps **no**ás partirían de la carrera de lur senyor. (Desclot, *Crònica*, 21,10.)
b. E dix que **no** viu aquell *nulla* hora comparar davant los dits officials. (*Clams i crims...*, 170,14.)
- (18) a. E *may* **no** foren tant grans batalles com aquestes. (Sant Vicent Ferrer, 68,2.)
b. [...] bé que açò **no** ha fet *mai* impressió en l'ànimo de l'il·lustríssim senyor. (*Cartes triades dels Borja*, c. 11,82.)
- (19) a. Y *tampoc* **no** sé si porà escriure a vostra senyoria. (Roís de Liori i Requesens, c. 53,109.)
b. [...] **no** l'agera accepatat *tampoc*, com féu lo del dalfí. (Roís de Liori i Requesens, c. 52,48.)

3. Per a la negació a les llengües romàniques, vegeu Martins (1996, 2001).

4. Per al castellà, segueixo la meua descripció a Camus (1987-88 i 2006). Per al català, tenim Solà (1976) i, sobretot, Pérez Saldanya (2004).

5. Les dades del català antic procedeixen de la consulta del CICA, és a dir, el *Corpus Informatitzat del Català Antic*, preparat per Joan Torruella amb la col·laboració de Manuel Pérez Saldanya. Quan aquest no sigui el cas, s'hi indicarà la font alternativa.

- (20) a. Re steuviave en cas que jo agés mester, *ni* negú **no** me parlave de mengar si no ella. (*Cartes d'una catalana...*c. 8,17.)
 b. **No** gós comprar *ni* fer comprar. (*Consells de la ciutat de València*, 85,24.)

Castellà medieval⁶

- (21) a. E *ninguna cosa* **non** puede salir de su poder. (*Zifar*, 88,89.)
 b. La señora de la villa [...] **non** dizia *ninguna cosa*. (*Zifar*, 74, 23-24.)
 (22) a. [...] que a myo Cid que *nadi* nol diessen posada. (*Cid*, 25.)
 b. [...] **no** la entendió *nadi* esta so cavalgada. (*Milagros...*, 787c.)
 (23) a. Pues que *nada* **non** me respondes, aya yo tanta gracia [...]. (*Gen. Est. II*, 214, 6b.)
 b. El **non** vio *nada* en que dubdase. (*Calila*, 174.)
 (24) a. [...] *hya mas* **non** avra derecho de nos el Cid Canpeador. (*Cid*, 3169.)
 b. [...] por **non** demudar en ella *ia mas*. (*Doc. Ling. Esp.* 24,13.)
 (25) a. Aunque esta vida de honor *tampoco* **no** es eternal [...]. (Manrique, 35, *apud* Llorens 1929: 83).
 b. [...] bien pensavan las gentes que ella lo fazía y ellos no veían *tampoco* a él. (*Libro del conde Partinuplés*, 11 (*CORDE*))
 (26) a. [...] et *nin* yo *nin* toda mi casa **non** escapáramos. (*Gen. Est. II*, 10, 40b.)
 b. **Non** era grande *njn* chico *njn* liviano *njn* pesado. (*Alexandre*, F, 4b, *apud* Llorens 1929: 135).

El comportament d'aquestes paraules com a TPNs és perfectament coherent i les trobarem també en contextos negatius generats per altres IINN diferents de l'interdicció, com, per exemple, la prohibició (27) i (28), que com parlem les oracions següents amb quantificadors i amb la conjunció *ni*:

- (27) a. [...] sens neguna volta ésser stat vençut e sens reproche negú, ordenam. (*Tirant lo Blanc*, 241,13.)
 b. [...] en la qual casa no pot home veure sens lum de dia ni de nit. (*Clams i crims...*, 230,5.)
 (28) a. [...] syn ninguna pereza. (*Fernán González*, 513c.)
 b. [...] quando todo lo dispuso syn auer mengua ni sobra. (Mena, 130a, *apud* Llorens 1929: 135.)

Dins de l'inventari dels TPNs medievals, també hi trobem aquelles expressions que funcionen com a reforços de la negació. De fet, la majoria dels TPNs romànics, i, paradigmàticament, casos com ara el de *res* o *nada* entre els quantificadors ja presentats, són exemples d'aquestes expressions de reforç. Altres casos notablement gramaticalitzats del mateix tipus són els de *pas*, *gaire*, *gens* i altres en català, amb

6. Les dades del castellà medieval al llarg de tot el treball procedeixen, llevat d'indicació contrària, de Camus (2006).

paral·lels aïllats en castellà.⁷ Es tracta de substantius d'ús comú que en aquestes ocasions es presenten sempre dins de SSNN nus i sense cap tipus d'adjunt:

- (29) a. [...] e ela no parlà gayre per tal que no la regonegués tro que hac jagut [...]. (Desclot, *Crònica*, 24,19.)
b. [...] dient que no l'amaven gens. (Martorell, *Tirant lo Blanc*, 925,20.)
c. [...] dient -li: «No sia pas, à la cort!». (*Llibre de cort reial mallorquí*, 232,7.)
(30) [...] e punto non se detenga. (Santillana, 515b, *apud* Llorens 1929: 191).

En castellà medieval, però, i no tant en català medieval, són particularment nombroses les expressions minimitzadores que es fan servir com a TPNs. Tenim, en aquests casos, SSNN amb article indefinit que denoten un valor mínim:

- (31) a. Quanto dexo non lo prescio un figo. (*Cid*, 77.)
b. Non dava mas por ellos que por vna castanna. (*Fernán González*, 175c.)
c. Lo que non vale una nuez, amor le da gran prez. (*Libro de Buen Amor*, 175d.)

Però a la llengua medieval, la polaritat negativa presentava evidents relacions formals amb la modal. En primer lloc i de manera molt característica, tots aquests TPNs medievals assenyalats també són possibles, de manera general, en contextos modals, cosa que significa que també a l'Estat mitjà era molt freqüent el tipus de construcció que, seguint Llorens (1929), hem anomenat *negació potencial*. Presentem a continuació els IIMM antics amb exemples catalans i castellans:

a) Predicats modals i de dubte, negació, prohibició i oposició (*poder, dubtar / du(b)dar, negar, prohibir, cessar, defender, quitar, vedar*, etc.):

- (32) a. Vedà que hom no li donés ayga ni lum. (*Vides*, 516.)
b. [...] per que cessaria ésser infamis ne confés. (*Sueca*, 156, *apud* Pérez Saldanya, Torrent-Lenzen 2006: ex. 16a-b).
(33) a. Negaron que ellos huiessen dicho alos frayres menores de fazerle ninguna ayuda. (*Jayme*, 321,23, *apud* Wagenaar 1930: 36).
b. [...] que desta guisa se quitarie el rey don Affonso de demandarles ninguna cosa. (*CG*, 49,42a, *apud* Wagenaar, 1930: 34).

7. Sobre aquesta qüestió, vegeu Torrent-Lenzen (2005).

b) Predicats de temor i factivo-emotius com ara *ésser / ser gran, mala... cosa, locura, maravilla, atrevimiento..., maravilllar / meravellar, temer*, etc.:

- (34) a. E meravell-me molt, sènyer, com negú n'avets emprat de romanir assí. (Desclot, *Crònica*, 232,10.)
b. Açò és gran cosa saber que saviea sàpia neguna cosa mare de sí meteixa. (Llull, *Llibre de sancta Maria*, 74,12.)
- (35) a. Seria locura en llegar a consejo de ninguno. (*Zifar*, 52,8-9.)
b. Vergüença grande seria a ninguno en dezir que venia de sangre de reyes, (*Zifar*, 162,23-24.)

c) Oracions interrogatives i exclamatives directes o indirectes:

- (36) a. E és neguna cosa en quèl'Esgleya puxa tan bé metre son tresor [...]. (Llull, *Llibre de sancta Maria*, 254,4.)
b. E que vos, reyna, [...], com se poria fer que neguna res sia que de vós no haja bé e benança? (Llull, *Llibre de sancta Maria*, 124,27.)
- (37) a. Ay fijo de rey! Commo vos puedo yo gradesçer ninguna cosa? (*Zifar*, 393,25-26.)
b. ¿Quien vido en esta vidas cuerpo glorificado de ningún hombre como agora el mío? (*Celestina*, 1,86.)

d) La modalitat imperativa:

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

- (38) Si no, veja la magestat vostra lo desordre del vostre imperi ni lo punt en què stava [...]. (Martorell, *Tirant*, 891, *apud* Pérez Saldanya, Torrent-Lenzen 2006: ex. 15).
- (39) Ninguno qui este nuestro fecho quisier crebantar, aya la hira de Dios. (*Doc. Ling. Esp.* 16,21.)

e) Oracions condicionals i concessives:

- (40) a. E si negú muria, fos chomte, hó baró hó altre hom [...]. (Desclot, *Crònica*, 131.2.)
b. [...] mas dix-li que anassen davant la justícia e si res li devie que él lián farie compliment de dret. (*Llibre de Cort de Justícia d'Alcoi*, 9r.10)
- (41) a. Mas si el contesor ninguna cosa sobreporna a su adversario, njegue o manifieste como de suso ya es dicho [...]. (*Fuero de Teruel*, 24,10.)
b. Si algunos de mis parientes o null omne chisiere estas heredades che jo do [...]. (*Doc. Ling. Esp.*, 22,29.)
- (42) E mager quiera ningun dellos, non aia poder de repentir de aqueste pleito. (*Doc. Ling. Esp.*, 309,24.)

f) Quantificadors paucals i adverbis de valor semblant (*poco, apenas / poc, a tard*, etc.):

- (43) a. [...] de les messes compren forment a preu tan poch que null temps pot valer lo dit poch prou en lo temps. (Canals, *Tractat de confessió*, 23va.2.)
b. [...] car a tart atrobara hom negú qui volgés creure la sua resurrecció esdevenidora. (*Vides de sants roselloneses*, 377,4.)
- (44) a. La carne syn el anima poco aprouecha. (Filiberto, 56,16, *apud* Wagenaar 1930: 38.)
b. [...] apenas quel pobre viejo falla ningund amigo. (*Libro de Buen Amor*, 1366c.)

g) Oracions comparatives:

- (45) a. [...] qui és la més gran natura de linatge que neguna altra natura. (Llull, *Llibre de sancta Maria*, 38,4.)
b. Aquest món jamés portí més voluntat e amor a home ningú com a vostre marit. (Martorell, *Tirant lo Blanc*, 130, 19.)
- (46) [...] balletero que le seguia mas que otro ninguno. (*Pedro I*, 91,54a.)

h) *Ante que* / *ans que* i variants:

- (47) a. [...] —dix lo philòzoph— que, ans que digua res a la senyoria vostra, que yo pogués veure [...]. (Martorell, *Tirant lo Blanc*, 434, 2.)
b. Com Plaerdemavida véu la emperadriu venir, ans que negú parlàs, dix [...]. (Martorell, *Tirant lo Blanc*, 862,26.)
- (48) a. [...] enant que ningun omne los podiesse veer. (*Fernán González*, 638b.)
b. [...] ante que ninguno aya el regno. (*FJuzgo*, 2.1.5, *apud* Llorens 1929: 180.)

És important recordar com en totes aquestes oracions la interpretació adequada dels TPNs és sempre positiva i inespecífica, la que correspon a *qualsevol* / *cualquiera*, que és precisament el que s'ha d'esperar en contextos d'aquest tipus, modals. D'aquesta manera podem garantir un contingut positiu bàsic per a aquestes paraules. Només poden tenir una interpretació negativa quan es troben induïdes i sota l'abast d'IINN que contenen la negació, com ara l'adverbi de negació o la preposició *sense* / *sin* —exemples (15-28). Una conseqüència del fet que calgui interpretar aquestes paraules com a paraules negatives només quan es troben sota l'abast de la negació és la presència obligada, tant en català com en castellà, de l'adverbi de negació acompanyant-les quan es troben aïllades o construïdes sense verb explícit però amb valor negatiu. Aquest tipus de construcció és, efectivament, molt característica del període medieval, com mostren els exemples següents:

- (49) E demanà-li quina art avia; e-l sant respòs-li que no neguna, sinó que sabia ben pensar d'ort. (*Diàlegs de sant Gregori*, 36r.)

(50) E preguntóle «¿Quién guarda la casa?» Dijo: «Non ninguno, ca toda es quemada». (*Enxemplos*, 477.4b, *apud* Wagenaar 1930: 40).

Per concloure aquest apartat, doncs, direm que les pautes de distribució del conjunt de paraules catalanes i castellanes medievals que hem comprovat que eren possibles tant en contextos negatius com en contextos modals, corresponen al que Martins (2001) defineix com a *comportament polar feble*. Amb aquest adjectiu l'autora classifica els termes de polaritat de distribució ampla i poc restringida. En el cas dels TPNs febles, es tracta de paraules la definició semàntica de les quals no està determinada pel lèxic, sinó que s'interpreten com a negatives o modals (inespecífiques) pel fet de situar-se en cada cas dins de l'abast d'un inductor amb una d'aquestes propietats. Com acabem de mostrar als paràgrafs precedents, aquest és precisament el comportament dels TPNs medievals catalans i castellans.

El cas oposat és el dels TPNs forts, amb una distribució més restringida, car només són possibles en contextos negatius i, per tant, es defineixen al lèxic com a negatius. Veurem més endavant, al § 3., com alguns dels TPNs moderns s'acosten a aquesta última classe.

Anant una mica més enllà amb l'anàlisi de la polaritat medieval, hem de fer referència també a la variant de polaritat modal que anomenàvem *negació expletiva*, si més no perquè constitueix un símptoma interessant de la connexió formal tan clara entre els entorns negatius i els modals en l'època medieval. Com es pot esperar, aquest fenomen és molt freqüent en totes dues llengües a l'Edat mitjana i apareix pràcticament als mateixos contextos modals que hem inventariat abans: amb predicats de temor, de prohibició, de dubte, quantificadors, comparacions, amb *ans*, etc.⁸ com es pot veure als següents exemples:

- (51) a. [...] temor havie que no fos per ço [...] (Llull, *Meravelles*, I,20, *apud* Torrent-Lenzen, Pérez Saldanya 2004: ex. 10b).
- b. [...] ans no sien venuts en nostra vila e terms. (*Epistolari*, 181, *apud* Torrent-Lenzen, Pérez Saldanya 2004: ex. 18a).
- (52) a. Viédote que no cantes. (*Milagros*, 225c.)
- b. [...] pues ell es mas cercano pariente que non nos. (*Doc. Ling. Esp.* 131,2.)

8. Sobre la negació expletiva en català antic, vegeu Torrent-Lenzen - Pérez Saldanya (2004).

Però abans d'abandonar l'Edat mitjana per passar a la descripció de les llengües actuals, encara farem una última parada per atendre a la gramàtica de dues peces polars que de nou presenten el mateix funcionament en les dues llengües, encara que aquest sigui molt diferent del que presentaven els TPNs ja vistos. Són l'adverbi *nunca* i l'indefinit *algun / alguno*.

En primer lloc, l'adverbi castellà d'ús general *nunca* i l'equivalent d'origen culte i molt poc freqüent *nunqua* del català presenten des de l'Edat mitjana una distribució peculiar que podríem considerar ja moderna. Efectivament, com passa avui amb les paraules negatives (cf. *supra* (7-8)), *nunca / nunqua* devien ser TPNs febles en posició postverbal (53), però funcionaven, en posició preverbal, com a IINN (54-55) i no necessitaven anar acompanyats de l'adverbi de negació:^{9,10}

- (53) a. [...] non aviendo tu nunca avido compañía. (*Calila*, 128.)
b. [...] e en quien non ha nin ovo nunqua part de la terrenal faz. (*Gen. Est.* II, 5,16-18.)
c. Hya varones, quien vyo nunca tal mal?. (*Cid*, 3377.)
- (54) a. Diu que .I. justícia de la dita vila de Cullera nunqua usà o exercí mer imperi. (*Procés de Sueca*, 128,7.)
b. E dix que [...] nunqua menyaren en casa sua [...]. (*El cavaller i l'alcajota*, 173,2.)
- (55) a. [...] que nunca cessan de gastar la vida del ome. (*Calila*, 121.)
b. [...] que nunca su voluntad estará sana. (*Corbacho*, 112.)

Com es pot veure en aquestes dues últimes sèries d'exemples, aquests adverbis, igual que *no*, tenen una interpretació intrínsecament negativa si van davant del verb i, consegüentment, generen entorns negatius.

En segon lloc, l'altra peça de funcionament peculiar és l'indefinit *algun / alguno* i les seves variants adjectivals. A l'Edat mitjana, tant en català com en castellà, a part d'aparèixer, com ara, en entorns afirmatius (56) i modals (57), també apareixia en entorns negatius (58), on resultaba, evidentment, sinònim de *ningun / ninguno*:¹¹

- (56) a. E pot ésser que ço que algú ha dit sia veritat. (*Desclot, Crònica V*, 77,10.)
b. El osso et el cavallo le dizian esto por alguna maestría engañosa. (*Lucanor*, 133.)

9. Sobre *nunca / nunqua*, vegeu Camus (1992), Batllori - Pujol - Sánchez Lancis (1998), Pérez Saldanya (2004:74-76) i Camus (2006:1189-1190).

10. No he pogut documentar l'ús postverbal de *nunqua* en català, entre altres raons perquè, com hem dit, és una forma molt rara. Es pot suposar, amb una certesa gairebé total, que, com en castellà, en aquesta posició devia ser un TPN acompanyat obligatòriament d'IINN.

11. Sobre *alguno* medieval, vegeu Camus (2006:1184-1187).

- (57) a. [...] se fan huy tantes e més mercaderies que en alguna ciutat de la vostra senyoria. (*Epistolari València*, 358,26.)
 b. E si algun omne esta ley quiseir crebantar, ó desfazer [...]. (*FJuzgo*, 2.1.5, *apud* Llorens 1929: 28).
- (58) a. [...] ni algú dels companyons no pot vedar a altre. (*Furs de València*, 26r.58.)
 b. [...] nin fazie culpa ninguna, [...] nin alguna presumpcion non era contra él. (*FJuzgo*, 2.1.24, Llorens 1929: 96).

Aquesta última distribució permet considerar *algun / alguno* medieval entre els TPNs que Martins (2001) defineix com de polaritat doble. Són paraules sense cap propietat polar predefinida i, per tant, possibles en qualsevol tipus d'entorn polar: negatiu, modal i, a més, afirmatiu (Camus 2006: 1221).

Com a recapitulació prèvia a la descripció de les llengües modernes, recordarem una última vegada com la majoria dels quantificadors i adverbis medievals de valor negatiu eren sempre TPNs febles en català i castellà, sigui en posició preverbal o postverbal. Hem vist, a més a més, que a l'Edat mitjana la coincidència entre totes dues llengües en la gramàtica dels entorns polars negatius anava més enllà d'aquesta coincidència en la naturalesa dels TPNs i era quasi total, llevat d'alguna diferència relativa a la varietat i a la disponibilitat de peces i expressions al camp de la negació reforçada i els minimitzadors, i a l'ús i la freqüència de l'adverbi temporal *nunca / nunca*, de distribució tan particular.

3. EVOLUCIÓ MODERNA EN CATALÀ I EN CASTELLÀ: DIFERÈNCIES.

A la fi de l'Edat mitjana, tant en català com en castellà, els quantificadors *ningú, res / ninguno, nadie, nada*, els adverbis *mai, tampoc / jamás, tampoco* i la conjunció *ni* van deixar de necessitar l'adverbi de negació quan anaven davant del verb, sempre que aquest es trobés sota l'abast de la negació i hi hagués, per tant, la negació del SV. És a dir, en posició preverbal tots aquests mots incorporen la negació i comencen a funcionar com a IINN, capaços, per tant, de generar els seus propis contextos negatius i legitimar TPNs. És el que ja hem explicat i exemplificat al § 1. amb les oracions de (7-8). Mostrem de nou aquest comportament, que anomenarem modern, a (59-60), amb paraules negatives en posició preverbal, oposant-lo amb la distribució postverbal de (61-62), on les mateixes formes funcionen com a TPNs:

- (59) a. Ningú va arribar tard.
b. Mai havia vist tanta bellesa.
c. Demà no tindràs ràdio ni televisió.
- (60) a. Nada me importa lo que digas.
b. Jamás te he dicho cosa semejante.
c. Tampoco ha venido Pedro.
- (61) a. No va arribar ningú.
b. No he vist mai tanta bellesa.
c. Ni ràdio ni televisió tindràs demà.
- (62) a. No me importa nada lo que digas.
b. No te he dicho jamás cosa semejante.
c. Pedro no ha venido tampoco.

Aquest esquema modern de la distribució de les paraules negatives es va acabar imposant en dates i maneres lleugerament diferents per a cada una de les dues llengües. Segons explica Pérez Saldanya (2004), sembla que en català els casos d'anteposició de la conjunció *ni* sense l'adverbi *no* són freqüents ja a la segona meitat del segle XIV; per a les expressions temporals la substitució pertany a la primera meitat del segle XV; i per a *res* i les diverses formes de *ningú* sols es fa general des de la primera del segle XVI. Només per a *tampoc* la construcció antiga manté una certa vitalitat fins més tard. De fet, i és una dada molt interessant, Pérez Saldanya (2004: 79) assenyala que alguns parlars contemporanis, com el valencià meridional, encara mantenen, per a aquest adverbi i en contextos emfàtics, la presència de *no* també en posició preverbal.

En castellà el procés de desaparició de la construcció antiga és més ràpid i sistemàtic i es produeix pels volts de 1450-1470 de manera general, fins al punt que a la primera meitat del segle XVI les excepcions a l'esquema modern seran casos aïllats (Camus 1986; Batllori, Pujol, Sánchez Lancis 1998). La llengua general d'avui dia desconeix completament la doble negació preverbal i només es poden trobar alguns residus dialectals molt marginals, com el del judeoespanyol.

I així arribem a la descripció del català i el castellà actuals. Com acabem de veure, les dues llengües coincideixen a primera vista en la relació i distribució de quantificadors i adverbis negatius amb l'adverbi de negació. Totes dues presenten el que hem anomenat esquema modern, que d'altra part, és també comú a moltes llengües romàniques. Però en aquests usos negatius en català s'observen encara comportaments

conservadors, sobretot en la llengua literària. Ja hem fet referència a l'ús valencià de *tampoc*. La mateixa construcció de tipus medieval amb *no* per a totes les paraules negatives en posició preverbal és la que, com explica clarament Espinal (2002: 2767), recomanen les gramàtiques tradicionals a partir, fonamentalment, dels consells de Pompeu Fabra. Aquesta insistència ha tingut un trasllat visible a la llengua escrita i, per això, en el català escrit modern no és gaire difícil trobar construccions que són pròpiament medievals per a les paraules de què parlem. Els exemples següents procedeixen del *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana* (CTILC):

- (63) a. *Tota de dol, ningú no la reconeixia.* (Domínguez i Barberà, *Els horts*, 1972.)
 b. *Res no facilitava fer excursions.* (Iglesias i Fort, *Amb les cames i amb el cor*, 1982.)
 c. [...] *que mai no perdeu de vista.* (Bertrana, *El meu amic Pellini*, 1923.)

El major conservadorisme català no és, però, exclusiu de les recomanacions tradicionals i la llengua escrita. Així, és relativament freqüent trobar encara a la llengua parlada mots negatius precedits de *no* si apareixen aïllats, construcció típicament medieval, com veïem en els exemples (49-50), i ja del tot impossible en castellà. Els exemples següents són d'Espinal (2002: 2761).

- (64) a. —Què fas? —No res.
 b. —Qui ha vingut? —No ningú.
 c. —Quan tornaràs? —No mai.

Com explica aquesta autora, aquest tipus de construcció presenta una acceptabilitat diferent segons els dialectes i, dins de cada cas, les paraules que poden anar acompanyades de l'adverbi de negació varien considerablement. Sembla que la més acceptable és el reforç negatiu *gens*; *res* també és freqüent i paraules com *ningú*, *mai* o *cap* presenten moltes més restriccions.

Malgrat tot, les diferències entre les dues llengües resulten especialment visibles si considerem el comportament d'aquestes paraules en entorns diferents dels negatius, és a dir, en els contextos modals. Alguns dels contextos que en època medieval legitimaven els TPNs actualment no funcionen de la mateixa manera en cap de les dues llengües. Per exemple, oracions com les següents, amb modalitat imperativa, només admeten el quantificador inespecífic:

- (65) a. (*Ningú / Qualsevol) que vulgui menjar, que ho digui.
b. (*Nadie / Cualquiera) que quiera comer, que lo diga.

Però altres IIMM descrits per a l'Edat mitjana continuen avui dia proporcionant entorns possibles per a TPNs en català i castellà, com ja hem vist en els exemples de (11-12). Així, tenim TPNs amb predicats de dubte, negació, prohibició i oposició:

- (66) a. Dubto que pugui fer cap averiguació.
b. Va negar que conegués ningú.
c. El doctor evitarà que begui res.
(67) a. Dudo que pueda hacer ninguna averiguación.
b. Negó que conociera a nadie.
c. El doctor evitará que beba nada.

També tenim TPNs, en català molt millor que en castellà, amb predicats factivo-emotius i predicats de temor:

- (68) a. És una ximpleria que avui vagi enlloc.
b. M'empipa que vingui ningú precisament en aquest moment.
c. Em fa por que toquis res.
(69) a. Es una locura que vayas hoy a ninguna parte.
b. Me sorprende que haya venido nadie a la fiesta.
c. Me da miedo que toques nada.

Cal advertir sobre aquestes últimes oracions castellanes de (69), però, que molts parlants, sobretot els més joves, no les admeten de cap manera, cosa que probablement significa que almenys aquest tipus d'entorns modals ja han començat a resultar impossibles per als TPNs.

Certes preposicions i construccions preposicionals com ara *abans*, *en comptes de* / *antes*, *en vez de*, etc., legitimen també TPNs:

- (70) a. Vés-te'n abans que arribi ningú.
b. En comptes de buscar res ara, espera't una bona estona.
(71) a. Vete antes de que llegue nadie.
b. En vez de buscar nada ahora, espérate un buen rato.

Les construccions comparatives són també IIMM molt freqüents per a aquests TPNs:

- (72) a. Fa més fred que mai.
b. Juga a futbol com ningú.
(73) a. Hace más frío que nunca.
b. Juega al fútbol como nadie.

Les paraules amb valor quantificador com *poc*, *rarament* / *poco*, *apenas*, etc. també proporcionen fàcilment contextos possibles per als TPNs:

- (74) a. Pocs voldrien sortir amb ningú d'aquells.
b. Rarament viatja enlloc tot sol.
(75) a. Pocos querrían salir con ninguno de esos.
b. Apenas viaja solo a ninguna parte.

Finalment, les interrogatives i exclamatives retòriques funcionen d'una manera semblant:

- (76) a. Quan m'has acompanyat tu enlloc!
b. Qui ha dit res agradable avui?
(77) a. ¿Cuándo me has acompañado a ninguna parte!
b. ¿Quién ha dicho hoy nada agradable?

Com acabem de veure, hi ha contextos, com els dels factius i probablement algun més, on el castellà mostra una certa variació quant a l'acceptabilitat de TPNs i sembla, per tant, més limitat que el català. Ara bé, també n'hi ha d'altres i més interessants, com els que veurem a continuació, on aquestes paraules presenten un comportament completament diferent per a cada llengua.¹² Així, en català és possible trobar TPNs en oracions de valor condicional, però no en castellà:

- (78) a. Quan vulguis res, digues-m'ho.
b. Si mai te'n vas a Itàlia, m'has de avisar.
(79) a. *Cuando quieras nada, dímelo.
b. *Si nunca te vas a Italia, me tienes que avisar.

Sembla que en castellà aquestes paraules tampoc no són possibles en les oracions interrogatives totals, directes o indirectes; en canvi, sí que ho són en català.

12. En Vallduví (1994) trobem una descripció detallada d'aquestes diferències.

- (80) a. Que vol res ningú?
b. Ho havies vist mai enlloc, això? (*apud* Vallduví 1994: 274-275, ex. 30a i 31a)
c. Demana-li si vindrà ningú.
- (81) a. *¿Quiere nada nadie?
b. *¿Habías visto eso nunca en ninguna parte?
c. *Pregúntale si viene nadie.

En aquest apartat hem mostrat, per tant, com els TPNs quantificadors i adverbials del castellà presenten una distribució més limitada que els del català fora dels entorns estrictament negatius. De fet, seguint la classificació ja coneguda de Martins (2001) que feiem servir al § 2. per definir les paraules negatives medievals, es pot dir que, en castellà modern, aquest grup de quantificadors i adverbis es troba en un procés avançat de redefinició de les seves propietats lèxiques. Des del seu estatus medieval de TPNs de polaritat negativa feble, que els facultava, a partir de la seva indeterminació semàntica, a aparèixer sense majors limitacions tant als entorns negatius com als modals, han passat a preferir de manera molt evident els primers i a restringir notablement la seva disponibilitat als segons. És a dir, els quantificadors i adverbis negatius castellans que funcionen com a TPNs, els postverbals, van adquirint a poc a poc propietats típiques de la polaritat negativa forta i, per tant, van redefinint-se com a paraules amb semàntica negativa exclusiva. El canvi ja descrit que els va convertir, en posició preverbal, en IINN és, sens dubte, el factor determinant perquè comencin a desenvolupar dificultats creixents als entorns no negatius. Aquestes complicacions són recents, tal com prova el fet que encara a la llengua clàssica del segle XVII la distribució d'aquestes paraules fos semblant a la medieval. Fins i tot avui aquestes modificacions encara s'estan produïnt, com indica la gran variabilitat que mostren els judicis dels parlants davant de les oracions de (67, 69, 71, 73, 75 i 77) i la seva raresa en la llengua parlada i no tant en la llengua culta i escrita.

La situació en català no està tan avançada i el comportament polar feble de les paraules corresponents és prou consistent, tot i que hi hagi més restriccions als entorns modals que a la llengua antiga. Per a explicar per què el català conserva millor les velles propietats d'aquestes peces lèxiques, hem de tenir en compte la pressió exercida en època moderna, des de la gramàtica normativa, sobre la distribució preverbal de les paraules negatives, imposant la doble negació també en aquesta posició (cf. *supra*, (63)), cosa que pot haver facilitat el millor manteniment de la interpretació indeterminada que l'estrictament negativa.

Hi ha un altre conjunt de dades referides a la sintaxi dels entorns polars que mostren també un major conservadurisme en català que en castellà. Si, com vèiem, a l'Edat mitjana trobem un ús ampli i molt semblant de la negació expletiva en les dues llengües, actualment en castellà presenta més restriccions que en català. Efectivament, com mostren Badia i Margarit (1980:£ 235) i Espinal (2002: 2776-2779), en català modern aquest és un fenomen relativament freqüent i es pot inserir, de manera opcional, l'adverbi *no* (o *no pas*) en quatre tipus bàsics de contextos: en oracions comparatives (82), en oracions amb predicats de dubte, negació o temor (83), en certes exclamatives (84) i, finalment, darrere preposicions com *abans* o *fins* (85):

- (82) a. Gasta més ell que (no (pas)) tu en tot l'any.
b. Més m'estimo que participeu que no (pas) que callis. (*apud* Espinal 2002: 2777, ex. 130a i 138a)

Amb predicats de dubte, negació o temor cal que el verb subordinat sigui en subjuntiu:

- (83) a. Tenia por que (no) arribés tard.
b. La policia evità que (no) hi hagués un accident.
c. Dubto que Joan (no) ho sàpiga.
(84) Quin embolic (no) heu fet, vosaltres! (*apud* Espinal 2002: 2778, ex. 143a)
(85) a. Abans que (no) arribi, no farem res.
b. Esperaria fins que ell (no) fos a casa seva.

En castellà, però, aquesta negació espúria es troba en menys contextos i és molt restringida, com explica Sánchez López (1999: 2628-2629). En primer lloc, apareix també en oracions comparatives, però preferentment si el segon terme de la comparació no conté un verb flexionat i no hi ha preposicions entre la negació i la comparativa. Així, les oracions de (86) amb *no* serien ben formades, encara que no habituals, però les de (87) no:

- (86) a. Me gusta más bailar que (no) cantar.
b. Juan prefiere andar que (no) correr.
(87) a. Pescas mejor que (*no) cazas.
b. Prefiero andar a (*no) correr.

En segon lloc, la negació expletiva apareix amb verbs de dubte i temor quan no hi ha conjunció ni van seguits per indicatiu, cosa que converteix aquestes oracions en arcaïques i, per tant, molt marcades:

- (88) a. Dudó (no) fuese un enemigo.
b. Temo (no) venga Pepe.

Finalment, algunes exclamatives, sempre de quantitat i amb futur o condicional, també poden presentar aquesta negació:

- (89) ¡Cuánto no harías tú por mí!

Les citades restriccions del castellà fan, per tant, que les oracions equivalents en aquesta llengua de la majoria de les oracions catalanes de (82-85) resultin estranyes o clarament agramaticals, com es pot comprovar a continuació:

- (90) a. *Gasta más él que no tú en todo el año.
b. #Temía que no llegases tarde.¹³
c. *¿Qué follón no habéis armado!
d. *Antes de que no llegue, no haremos nada.

Estem, doncs, davant de fets que mostren de nou la dificultat creixent en castellà per a vincular formalment els entorns negatius i els modals, dificultat que ja es comprovava amb la reducció de la disponibilitat dels TPNs a aquests últims.

Finalment, hem de fer una breu referència a un altre canvi de propietats polars dels quantificadors, en aquests cas tant del català com del castellà. Hem vist al § 2 que la sèrie d'*algun* / *alguno* podia funcionar a l'Edat mitjana en qualsevol tipus de context amb el mateix valor inespecífic. Si considerem les propietats distribucionals d'aquesta paraula en les llengües contemporànies, comprovarem que s'ha produït també un canvi des del moment que ja no la podem trobar als entorns negatius. Oracions com les següents, paral·leles a les medievals de (58), ens permetran veure-ho:

13. És clar que aquesta oració és possible, però només en el cas que la subordinada s'interpreti com a negativa, que és precisament la interpretació que no ens interessa ara perquè no correspon a la negació expletiva. Recordem que l'hem definida com la presència de un *no* que no indica negació i és semànticament prescindible.

- (91) Alguna de les teves companyes no ha pogut anar-hi, però altres sí.
 (92) No tuve respecto a Juan alguno de esos prejuicios que dices, los tuve todos.

Com mostra la segona part d'aquestes oracions, la interpretació d'*alguna / alguno* en (91-92) no pot ser sinònima de *ninguna / ninguno*, perquè els quantificadors no són sota l'abast de la negació, com succeïa amb les medievals de (58). Tant en català com en castellà moderns aquest tipus de quantificador s'ha d'interpretar sempre fora de l'àmbit de *no* i amb un abast més gran; i no pot ésser mai un TPN com en les variants medievals.¹⁴

Com ocorre amb les paraules negatives, la sèrie moderna d'*algun / alguno* també ha canviat les propietats polars: ha passat de funcionar com una forma de doble polaritat, afirmativa i negativa –i, per tant, amb una interpretació dependent–, a funcionar sense condicionants distribucionals de tipus polar, raó per la qual la seva interpretació resulta sempre independent d'eventuals inductors polars copresents.

4. RECAPITULACIÓ

Com a recapitulació del recorregut històric i l'anàlisi feta de les etapes medieval i moderna, hem de recordar la identitat fonamental quant als fets de polaritat negativa i modal entre el castellà i el català a l'Edat mitjana, que hem mostrat al § 2. La majoria dels quantificadors i adverbis negatius medievals eren, en totes dues llengües, termes de polaritat negativa febles que apareixien tant en entorns negatius com modals amb una interpretació que era producte del context i depenia, doncs, del tipus d'inductor copresent.

Avui dia els canvis de la fi de l'Edat mitjana en aquest àmbit, principalment el pas dels quantificadors i adverbis negatius a inductors de la negació en posició preverbal, han fet sorgir algunes diferències en la distribució d'aquestes paraules quan continuen funcionant com a TPNs (en posició postverbal), diferències que hem descrit al § 3. Es pot dir, en general, que els TPNs catalans apareixen més fàcilment en entorns no negatius i presenten un comportament més consistent de TPNs febles, mentre que

14. Cal advertir que aquest és el cas de *alguno* castellà quan es troba com a determinant prenominal, però no si es col·loca en posició postnominal, com un adjectiu, on sí que és sempre un TPN:

- (i) a. No me gustó alguna película. (≠ ninguna, no TPN)
 b. No me gustó película alguna. (= ninguna, TPN).

en castellà aquestes paraules es troben més a prop de la consideració de TPNs forts i, per tant, de paraules amb significació intrínsecament negativa. En relació probablement amb aquesta modificació, modernament el castellà ha limitat molt més que el català l'aparició de l'anomenada *negació expletiva*, molt característica en general dels entorns modals emfàtics.

Finalment, un altre canvi de definició lèxica és el que ha afectat el quantificador *algun / alguno* i la seva sèrie, que ha perdut les propietats polars medievals i ha deixat de ser actualment, en totes dues llengües, una paraula dependent d'inductors polars.

BRUNO CAMUS BERGARECHE
Universidad de Castilla-La Mancha

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA MARGARIT, A. (1980) *Gramática catalana*, 2 vol., Madrid, Gredos.
- BATLLORI, M, I. PUJOL, C. SÁNCHEZ LANCIS (1998) «Semántica y sintaxis de los términos negativos en su evolución diacrónica», *XXVIII Simposio de la Sociedad Española de Lingüística*, Madrid.
- BOSQUE, I. (1980) *Sobre la negación*, Madrid, Cátedra.
- (1999) «Sobre la gramática de los contextos modales. Entornos modales y expresiones inespecíficas en español», dins *Actas del XI Congreso de la ALFAL*, Las Palmas de Gran Canaria, Universidad de Las Palmas de Gran Canaria.
- CAMUS, B. (1986) «Cronología y extensión de un cambio en la expresión de la negación en la Romania», *Revista de Filología de La Laguna*, pp. 111-122.
- (1987-1988) «Negación doble en la Romania: un cambio sintáctico», *Revista de Filología Románica*, 5, pp. 11-28.
- (1992) «Derivados románicos de *nunquam*: aspectos sintácticos», dins LORENZO, R. (ed.), *Actas del XIX Congreso Internacional de Lingüística e Filología Romance, Santiago de Compostela, 1989*, La Coruña, Fundación Pedro Barrié de la Maza, Conde de Fenosa, pp. 733-741.

- (2006) «La expresión de la negación», dins COMPANY COMPANY, C. (ed.), *Sintaxis histórica del español. Parte I: La frase verbal*, II, México, Fondo de Cultura Económica / UNAM, pp. 1165-1252.
- ESPINAL, M. T. (2002) «La negació», dins SOLÀ, J., M. R. LLORET, J. MASCARÓ, M. PÉREZ SALDANYA (dirs.), *Gramàtica del català contemporani*, III, Barcelona, Empúries, pp. 2728-2797.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS *Corpus textual informatitzat de la llengua catalana (CTILC)*, consultable a <http://pdl.iec.es/>.
- LLORENS, E. L. (1929) «La negación en el español antiguo con referencia a otros idiomas», *Revista de Filología Española*, annex 11, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- MARTINS, A. M. (1996) «Aspectos da negação na história das línguas românicas. (Da natureza de palavras como *nenhum, nada, ninguém*)», *Actas do XII Encontro da Associação Portuguesa de Linguística*, Lisboa, Associação Portuguesa de Linguística, pp. 179-210.
- (2001) «Polarity items in Romance. Underspecification and lexical change», dins PINTSUK, S, G. TSOULAS, A. WARNER, ed., *Diachronic syntax*, Oxford, Oxford University Press, pp. 191-219.
- PAR, A. (1923), *Sintaxi catalana segons els escrits en prosa de Bernat Metge (1398)*, Halle, Niemeyer.
- PÉREZ SALDANYA, M. (2004) «La negació i la concordança negativa en català antic», *Estudis Romànics* 24, pp. 65-83
- PÉREZ SALDANYA, M., A. TORRENT-LENZEN (2006) «Els activadors negatius en català antic», dins IV Simposi Internacional *Vers una sintaxi històrica del català: metodologia i objectius*, La Nucia.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA *Corpus de referencia diacrónico del español (CORDE)*, consultable a <http://www.rae.es/>.
- SÁNCHEZ LÓPEZ, C. (1999) «La negación», dins BOSQUE, I. V. DEMONTE dir., *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe, pp. 2561-2634.
- SOLÀ, J. (1976) «¿Negación doble en catalán (antiguo y moderno)?», dins *Actes du XIIIe Congrès International de Linguistique et Philologie romane*, Québec, Les Presses de l'Université Laval, pp. 373-387.

- TORRENT-LENZEN, A. (2005) «Negació postverbal i minimitzadors en català antic», dins III Simposi Internacional *Vers una sintaxi històrica del català: metodologia i objectius*, La Nucia.
- TORRENT-LENZEN, A., M. PÉREZ SALDANYA (2004) «L'anomenada negació expletiva en català antic», dins II Simposi Internacional *Vers una sintaxi històrica del català: metodologia i objectius*, La Nucia.
- TORRUELLA, J. (dir.), amb la col·laboració de M. PÉREZ SALDANYA, *Corpus informatitzat del català antic (CICA)*, consultable a <http://jad.jadserver.com:8080/cica/>.
- VALLDUVÍ, E. (1994) «Polarity items, n-words, and minimizers in Catalan and Spanish», *Probus*, 6, pp. 263-294.
- WAGENAAR, K. (1930) *Étude sur la négation en ancien espagnol jusqu'au xve siècle*, Groningen-Den Haag, J. B. Wolters.
- ZANUTTINI, R. (1994) «Reexamining negative clauses», dins CINQUE, G., J. KOSTER, J.Y. POLLOCK, L. RIZZI, R. ZANUTTINI ed., *Paths towards universal grammar. Studies in honor of Richard S. Kayne*, Washington, Georgetown University Press, pp. 427-451.
- (1997) *Negation and clausal structure*, Oxford, Oxford University Press.